

Євгенія ФЕТІЩЕНКО

*аспірант кафедри управління національним
господарством та економічної політики
НАДУ при Президентові України*

ЗАСТОСУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПІД ЧАС ПЛАНУВАННЯ І ВИКОНАННЯ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ

Сьогодні в умовах розвитку світового інформаційного суспільства Україна взяла курс на побудову «ефективної, прозорої, відкритої та гнучкої структури публічної адміністрації із застосуванням новітніх інформаційно-комунікативних технологій» [1]. Відтепер органи державної влади прагнуть забезпечити максимальний ступінь відкритості всіх процесів, що відбуваються у сферах публічного управління, зокрема в бюджетній.

На законодавчому рівні закріплено, що бюджетна система України ґрунтується на принципі публічності та прозорості. Відповідно до ст. 7 Бюджетного кодексу принцип публічності та прозорості передбачає «інформування громадськості з питань складання, розгляду, затвердження, виконання державного бюджету та місцевих бюджетів, а також контролю за виконанням державного бюджету та місцевих бюджетів» [2].

На жаль, практичні реалії не завжди відповідають законодавчим засадам. Згідно з опублікованими Міжнародним бюджетним партнерством результатами дослідження «Огляд відкритості бюджету за 2015 рік»[3] індекс відкритості Державного бюджету України склав 46 балів зі 100 можливих, що вище за середню оцінку в 45 балів для всіх 102-х досліджуваних країн, проте нижче за показник сусідніх країн, зокрема Румунії (75 балів), Росії (74), Польщі (64), Словаччини (57), Угорщини (49). При цьому участь громадськості в бюджетному процесі оцінено в 26 балів зі 100 можливих.

Недостатня кількість балів обумовлена неповнотою інформації про планування і виконання Державного бюджету України. Серед восьми ключових документів, за допомогою яких Міжнародне бюджетне партнерство проводить оцінку доступності для громадськості інформації про бюджет, відсутніми були піврічний огляд Державного бюджету, який окрім інформації про виконання бюджету станом на середину фінансового періоду повинен мати оновлений прогноз результатів виконання бюджету за фінансовий період, та «громадський бюджет», або спрощена версія державного бюджету без технічних деталей спеціально розроблена для передачі важливої інформації громадськості.

З метою підвищення міжнародного рейтингу України за Індексом відкритості бюджету, зокрема щодо показника участі громадськості в бюджетному процесі, 11 лютого 2016 року Кабінет Міністрів ухвалив Концепцію створення інтегрованої інформаційно-аналітичної системи «Прозорий бюджет» [4] (далі – Концепція).

Система «Прозорий бюджет» – це інформаційний ресурс, що забезпечуватиме доступ до нормативної, статистичної та аналітичної інформації в сфері управління публічними коштами та стане наступним етапом проекту «Є-data» – офіційного державного веб-порталу, на якому оприлюднюється інформація про використання публічних коштів розпорядниками та одержувачами коштів державного і місцевих бюджетів, суб'єктами господарювання державної і комунальної власності, фондами загальнообов'язкового державного соціального страхування відповідно до Закону України «Про відкритість використання публічних коштів» [5].

Передбачається, що складовою частиною інформаційно-аналітичної системи стане «Бюджет для громадян» – відкритий розділ, інтегрований до порталу «Є-data» з метою презентації широкому колу громадськості основних цілей, завдань та пріоритетів бюджетної політики, джерел наповнення бюджету, обґрунтування бюджетних витрат, планових і досягнутих результатів використання бюджетних коштів.

Згідно з Концепцією[4] розділ «Бюджет для громадян» включатиме:

- опис макроекономічного середовища;
- опис податкової системи та адміністрування податків;
- загальні характеристики доходів та видатків Державного бюджету з відокремленням тих, що спрямовуються на фінансування соціально-значущих заходів;
- розподіл видатків за напрямками бюджетної політики та цільовими програмами, інвестиційними проектами, а також показники результатів їх реалізації;
- зміни до законодавства, враховані під час складання бюджету, та їх вплив на різні категорії громадян;
- інформацію та інфографіку про виконання Держбюджету з поясненням різниці між запланованими і фактичними показниками.

Очікується, що впровадження «Бюджету для громадян» підвищить обізнаність громадян про бюджетний процес, створить умови для громадського обговорення Державного бюджету, посилить контроль з боку громадськості за плануванням, виконанням і звітуванням про публічні кошти. Серед інших переваг створення системи «Прозорий бюджет» – забезпечення відкритості процесів підготовки, прийняття та виконання Державного бюджету, підвищення ефективності використання публічних коштів, зменшення вірогідності зловживань та вчинення корупційних дій на всіх етапах бюджетного процесу та посилення інвестиційної привабливості держави [4].

Попри зазначений позитивний ефект існують деякі ризики щодо створення інтегрованої інформаційно-аналітичної системи «Прозорий бюджет» у визначені три роки. По-перше, *технічні*, адже наразі Міністерством фінансів України не розроблений план заходів щодо реалізації Концепції, деталізований технічним завданням та відповідним розрахунком бюджету. По-друге, *фінансові*. Відсутність розрахунків необхідного обсягу фінансових ресурсів унеможлиблює закладення видатків на створення системи «Прозорий бюджет» в Державному бюджеті України на 2017 рік, а також стримує

проведення переговорів з міжнародними організаціями та іноземними державами щодо надання фінансової й технічної допомоги. По-третє, *політичні*, оскільки невідомі перспективи ініціативи «Прозорий бюджет» в світлі призначення нового Уряду. Відповідно Програми діяльності Кабінету Міністрів України, схваленої Верховною Радою України 14 квітня 2016 року [6], урядовці в першу чергу зосереджуватимуться на забезпеченні збалансованості Державного бюджету України, запровадження середньострокового бюджетного планування, мінімізації неефективних державних видатків та ухваленні нового Податкового кодексу України.

З огляду на вищевикладене, вважаємо за доцільне в найкоротший термін розробити План заходів щодо реалізації Концепції створення інтегрованої інформаційно-аналітичної системи «Прозорий бюджет» з визначенням відповідальних виконавців та строків виконання кожного окремого заходу, а також розрахувати бюджет проекту, в тому числі по роках та за джерелами фінансування кожного заходу.

Під час підготовки публічної частини системи «Прозорий бюджет» – розділу «Бюджет для громадян» – звернутися до кращих світових практик щодо створення подібних інформаційних ресурсів (Сполучених Штатів Америки, <http://openbudgetoakland.org>; Великобританії, <http://wheredoesmymoneygo.org>).

Крім того, з метою підвищення Індексу відкритості бюджету та відповідно до рекомендацій Міжнародного бюджетного партнерства Міністерству фінансів України щорічно в липні місяці готувати піврічний огляд виконання Державного бюджету України, а також прогноз результатів виконання бюджету за рік та доводити їх до громадськості на публічних веб-порталах (<http://www.minfin.gov.ua>, <http://spending.gov.ua>) у доступній формі, в тому числі з використанням різних методів візуалізації (графіків, діаграм, малюнків, схем).

Запропоновані заходи, на нашу думку, дозволять ефективно й у найкоротші терміни впровадити інтегровану інформаційно-аналітичну систему «Прозорий бюджет», посилити прозорість роботи державних фінансових органів, забезпечити доступ до відкритих даних громадськості та підвищити міжнародний рейтинг України за Індексом відкритості бюджету.

Список використаних джерел

1. Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020» [Електронний ресурс] : указ [видано Президентом України 12 січня 2015 р. № 5/2015]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>.
2. Бюджетний кодекс України [Електронний ресурс] : закон України [прийнято Верхов. Радою 8 липня 2010 р. № 2456-VI]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>.
3. Open Budget Survey 2015 [Електронний ресурс] : дослідження [підготовлено InternationalBudgetPartnership]. – Режим доступу : <http://www.internationalbudget.org/wp-content/uploads/OBS2015-Report-English.pdf>.
4. Про схвалення Концепції створення інтегрованої інформаційно-

аналітичної системи «Прозорий бюджет» [Електронний ресурс] : розпорядження [схвалено Кабінетом Міністрів України 11 лютого 2016 р. № 92-р]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/92-2016-p>.

5. Про відкритість використання публічних коштів [Електронний ресурс] : закон України [прийнято Верхов. Радою 11 лютого 2015 р. № 183-VIII]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/183-19>.

6. Про Програму діяльності Кабінету Міністрів України [Електронний ресурс] : постанова [схвалено Верхов. Радою України 14 квітня 2014 р. № 1099-VIII]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1099-19/conv>.